

UOT 8.80.801.8

Əli Məmmədbağiroğlu,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
Bakı ş., İstiqlaliyyət küç.26
e-mail: ali.aliyev55@gmail.com

AZƏRBAYCAN ATALAR SÖZLƏRİNİN İLK TOPLU NƏŞRİ

Açar sözlər: *atalar sözü, folklor, toplusu nəşri, Şirvan, tərcümə.*

Atalar sözü və zərbül-məsəllər yığcamlılığına və məzmununun dərinliyinə, geniş fikir bildirməsinə görə xalq ədəbiyyatının ən çox istifadə olunan və geniş yayılmış pəremik ifadələrindəndir. Azərbaycan atalar sözləri XIX yüzilliyin sonlarına qədər əsasən şifahi şəkildə gəlib çatmışdır. Bu ifadələrin şifahi dildən toplanması, nəşri ilə bağlı daha geniş şəkildə XX yüzillikdə və son illərdə kifayət qədər folklorçu mütəxəssislər tədqiqat əsərləri yazmış və atalar sözlərinin ayrı-ayrı vaxtlarda toplusu şəkildə nəşrləri yerinə yetirilmişdir. Atalar sözlərinin hələ kitab şəklində nəşri meydana gəlməzdən xeyli əvvəl, klassiklərin əsərlərində, ilk dərc olunan dövrü mətbuatımızda informatorların dilindən qələmə alınan nümunələri hissə-hissə dərc olunmuş, təhsil sahəsində şagirdlərin xalq ədəbiyyatına maraqlı diqqətini cəlb etmək üçün dərsliklərdəki mövzulara uyğun atalar sözləri əlavə edilmiş, bədi əsərlərdə müəllifin təhkiyəsində və obrazların dilində yeri gəldikcə istifadə edildiyinə tez-tez rast gəlirik.

Atalar sözlərinin toplanıb nəşr olunduğu ilk kitablardan xeyli əvvəl, hələ XVI, XVIII əsrin sonu və XIX əsrin əvvəllərinə aid Azərbaycan yazılı folklor ədəbiyyatının ən qiymətli qaynaqlarından hesab olunan atalar sözlərinin köçürüldüyü əlyazma topluları tədqiqatçılarımız tərəfindən aşkar olunub üzə çıxarılmışdır. Yaxın vaxtlaradək folklorşünaslığımızda belə bir fikir var idi ki, “atalar sözləri doğrudan-doğruya toplanması və nəşri XIX əsrin sonlarından etibarən başlanır” [1, 125]. İfadələrin toplayıcıları da rus və azərbaycanlı ziyalılar olmuşdur. Toplanan atalar sözləri 1881-ci ildən Tiflisdə nəşr olunmağa başlayan SMOMPK – «Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа» (QƏXTMT – “Qafqaz ərəziləri və xalqlarının təsvirinə dair materiallar toplusu”) məcmuəsinin ayrı-ayrı buraxılışlarında dərc olunmuşdur. Bu nəşrdən etibarən də Azərbaycan türklərinə aid atalar sözlərinin toplanma və nəşr tarixinin həmin dövrdən başladığı elmi ədəbiyyatda qeyd olunurdu.

Atalar sözlərinin toplusu şəkildə nəşri XIX əsrin sonlarından başlasa da, əlyazma toplularına köçürülənləri ilk dəfə XVI əsrdə meydana çıxmışdır. Professor S.Əlizadənin Sankt-Peterburq Universitetinin Şərq fakültəsinin kitabxanasından əlyazmasını əldə etdiyi “Oğuznamə” (“Əmsali-Məhəmmədəli”) Azərbaycan atalar sözlərinin köçürüldüyü ilk yazılı mənbədir. Atalar sözlərinin köçürüldüyü digər bir qədim əlyazma toplusu isə Berlin Dövlət Kitabxanasında saxlanılır. “Kitabi-Oğuznameyi-türki və tatarca zərbi-məsəldir” (“Oğuznamə”) adlanan bu toplusunun surəti məşhur alman tədqiqatçısı Henrix fon Dits tərəfindən köçürülmüşdür [3].

1990-cı illərin əvvəlində tanınmış əlyazmaşünas alimlər Məmməd Adilov və Müqəddəs Payızovun Əlyazmalar İnstitutunun xəzinəsində saxlanılan və atalar sözlərinin köçürüldüyü bir əlyazmanı aşkar edib [4] nəşr etdirmələri ilə atalar sözlərinin toplanma

tarixi haqqında məlumatın qeyd olunan tarixdən xeyli əvvələ aid olması bir daha öz təsdiqini tapdı. “Əmsali-türkanə” adlanan bu əlyazma toplusunun köçürülmə tarixi olmasa da, tədqiqatçıların paleoqrafik araşdırmaları nəticəsində əlyazmanın 1789-cu ilə aid olduğu dəqiqləşdirilib. Əlyazmaya fars dilində yazılmış bir səhifəlik müqəddimədən bəlli olan budur ki, toplu Ağa Məhəmməd şah Qacarın qardaşı Hüseynqulu xanın sifarişi ilə Abbasqulu Marağayi adlı katib tərəfindən Güney Azərbaycanda köçürülmüşdür [5].

Bu səpkidə atalar sözlərinin köçürüldüyü başqa bir əlyazma toplusu isə “Əmsal və nəsayehi-türki” adlanır və bu qiymətli mənbə XIX əsrin əvvəllərində yenə də Güney Azərbaycanda folklor ədəbiyyatımızın bilicisi, şair Mirzə Əlinağı Marağayi tərəfindən qələmə alınıb. “Əmsal və nəsayehi-türki”nin yeganə əlyazması hal-hazırda Tehran Parlament Kitabxanasında (Kitabxanaye-Məclise-Milli) saxlanılır [6].

Son iki əlyazma toplusunda atalar sözləri əlifba sırası ilə köçürülmüşdür. Birincidə kaf (ک) hərfi daxil olmaqla köçürülmüş atalar sözlərinin sayı 1143 saydadır. Qeyd olunan ikinci mənbədə isə əski əlifbanın demək olar ki, bütün hərfləri əhatə olunmaqla 996 ədəd pəremik ifadə köçürülmüşdür.

Bu əlyazma topluları və pərakəndə şəkildə atalar sözlərinin köçürüldüyü digər əlyazma mənbələrindən sonra Azərbaycan ərazisindən toplanmış atalar sözləri ilk dəfə SMOMPK məcmuəsində nəşr olunmuşdur.

Qeyd edək ki, SMOMPK məcmuəsinin nəşrini o zaman Qafqazın güney hissəsini işğal etmiş çar Rusiyasının siyasətindən kənar hesab etmək olmaz. Çünki yerlərdə işğaldan sonra çar hakimiyyətinin idarəçiliyini daha da möhkəmlətmək üçün Qafqaz xalqlarının, o cümlədə də Azərbaycan xalqının dilini, ədəbiyyatını, adət-ənənələrini, həmçinin folklor yaradıcılığının öyrənilməsi işğalçı dövlət üçün ən mühüm işlərdən biri sayılırdı. O zaman Tiflis şəhəri Qafqazın siyası mərkəzi olmaqla bərabər, həm də regionun mədəniyyət mərkəzinə çevrilmişdi. Burada qəzetlər dərc olunur, kitablar nəşr olunur, Rusiyanın mərkəzi şəhərlərindən gələn bir çox ziyalıların, eləcə də Rusiya təbəliyini qəbul etmiş bəzi avropalı tanınmış tədqiqatçıların rəhbərliyi ilə mühüm elmi-tədqiqatlarla bağlı ensiklopedik mənbələr hazırlanır və çap olunurdu. Sözsüz ki, belə mühüm nəşrlərdən biri də 1881-1929-cı illərdə 46 cildə ibarət, əvvəlcə uzun müddət ərzində Tiflis şəhərində, sonuncu cildi isə Mahacqala şəhərində nəşr olunmuş SMOMPK məcmuəsidir [7, 5]. Nəşrin gerçəkləşməsində Rusiyadan gələnlərlə yanaşı yerli ziyalılar da iştirak edirdi. Onların başlıca vəzifəsi yerli xalqlara məxsus adət-ənənələr haqqında məlumatları, el nəğmələrini, şifahi xalq ədəbiyyatının bilicilərinin dilindən folklor örnəklərini toplayıb köçürmək idi. Bu mədəni aksiyada başlıca olaraq iştirak edən Azərbaycan ziyalıları – məktəb müəllimləri, digər maarif xadimləri topladıqları mədəni irsi rus dilinə tərcüməsilə birlikdə toplunun redaksiyasına təqdim edirdilər.

SMOMPK məcmuəsində ən çox yer alan Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına aid örnəklərdən biri atalar sözləridir. Toplanmış atalar sözləri və məsəllər əsasən 4 buraxılışın – I (1881), II (1882), XVIII (1894) və XIX (1894) cildlərindədir [8]. Ümumiyyətlə, SMOMPK məcmuəsində 2864 atalar sözü və məsəl çap olunmuşdur. Müxtəlif folklor janrlarına aid əsərlərin daxil edildiyi ayrı-ayrı cildlərdəki atalar sözlərinin böyük hissəsi sonradan bir yerə cəm olunmaqla məcmuənin tərtibçiləri tərəfindən 1898-ci ilin xüsusi buraxılışında (XXIV cild) təkrar çap olunmuşdur [9]. XXIV cildə əvvəllər I, XVIII və XIX cildlərdə nəşr olunan, Şirvandan toplanmış 1910 atalar sözü və məsəl daxil edilmişdir.

Xüsusi buraxılışın sonuna əlavə edilmiş “Müəllifdən” (“От автора”) adlı kiçik bir yazıda kitab haqqında yığcam məlumat verilib. 13 fevral 1898-ci il tarixli bu yazı kitabın müəllifi, Göyçay məktəbinin nəzarətçisi N.D.Kalaşevə məxsusdur. Yazıdan aydın olur ki, “Şirvan tatarlarının atalar sözləri” («Пословицы Ширванскихъ татаръ») adlandırılan kitab N.D.Kalaşevin rəhbərliyiylə, özünün yazdığı kimi, müəllifliyiylə araya-ərsəyə gəlmişdir. Kitab 1898-ci ildə nəşr olunsa da, onun çapa hazırlanma prosesi – ifadələrin toplanması, atalar sözləri toplusu köçürmə əhəmiyyətinə uyğun tərtibatı və nəhayət nəşrə hazırlanması uzun bir müddət çəkmişdir. N.D.Kalaşev kitabın hazırlanmasında kimlərin xidmətinin nədən ibarət olduğunu həmin yazıda qeyd etmişdir. O yazır:

a) Kitabın meydana gəlməsində Göyçay məktəbində çalışan maarif xadimləri – şəriət müəllimi Molla Əhməd Mirzə Hüseyn Babazadə mətni ərəb əlifbasında köçürmüş, müəllim Mahmud bəy Mahmudbəyov isə ifadələri rus dilinə tərcümə etmişdir;

b) Bakı rus-tatar məktəbinin nəzarətçisi Qəniyev (S.M.Qənizadə – Ə.M.) 1894-cü ilin mart ayında kitabın əlyazmasını nəzərdən keçirmiş, 1300 atalar sözünü əlavə etmiş, onlardan da 100-ə yaxını yenidir;

c) Kalva (rus dilində «Кельвин» şəklində getmişdir – Ə.M.) ərəzi məktəbinin müəllimi İskəndər bəy Əlibəyov Göyçay məktəbində olarkən bəzi atalar sözləri haqqında məlumat vermiş və 100-ə yaxın atalar sözünü rus dilinə tərcümə etmişdir;

d) Məlik kənd məktəbinin keçmiş müəllimi Səmid bəy Hacıbəyov bəzi atalar sözləri haqqında məlumat verib, tərcümə etmiş və mətnin korrektəsində yardımçı olmuşdur.

N.D.Kalaşevin bu qısa məlumatından aydın olur ki, kitaba daxil edilmiş Şirvan atalar sözlərinin toplanması, yazıya alınması və rus dilinə tərcüməsi əsasən məhz azərbaycanlı zillətlərə məxsusdur.

“Şirvan atalar sözləri” adlandırdığımız bu kitabın strukturu, atalar sözlərinin mövzu rəngarəngliyi, məzmun və üslubi xüsusiyyətləri haqqında isə aşağıdakıları deyə bilərik.

Kitabın adı rus dilində «Пословицы Ширванскихъ татаръ» (“Şirvan tatarlarının atalar sözləri”) adlanır. Bildiyiniz kimi, Rusiya Azərbaycanın quzeyini XIX əsrin əvvəllərində işğal etdikdən sonra doğma vətənimizin siyasi, tarixi, coğrafi həyatı ilə yanaşı, onun mədəniyyətinə, milli kimliyinə də qəsdən müdaxilələr edilərək təhrif olunmuşdur. Bu, danılmaz həqiqətdir ki, hər bir xalq, etnos milli kimliyini özü müəyyən edir. Başqaları da buna ehtiramla yanaşmağa borcludur. XIX əsrdə, XX əsrin əvvəllərində torpaqlarımızın çar Rusiyasının işğalında olduğu müddətdə bütün rusdillə mənbələrdə, rəsmi idarələrin icazəsi ilə çap olunan anadillə sənədlərdə, kitablarda, dərsliklərdə xalqımızın adı təhrif olunaraq tatar yazılmışdır. Biz isə kitabın adını redaktə edib, “Şirvan tatarlarının atalar sözləri” əvəzinə “Şirvan atalar sözləri” kimi yazmağı mütləq olaraq vacib bilirik. Çünki kitabın adını tərcümədə, rus variantında olduğu kimi yazmaq həm tarixi-etnoqrafiya, həm də milli dəyərlər baxımından düzgün olmazdı.

Atalar sözləri toplanarkən əvvəlcə ana dilində ərəb əlifbası ilə köçürülmüş, sonra mövzular üzrə sistemləşdirilərək rus dilinə tərcümə olunmuşdur. Mövzular həddən artıq rəngarəngdir. Burada Allah, peyğəmbər, müqəddəslər, imamlar, hökmdar, xan, bəy, ayrı-ayrı xalqlar, regionlar və sair olmaqla, rus dilində yazılmış başlıqlar altında 283 mövzuda 1910 atalar sözü və məsəl verilmişdir. İfadələrdən 287-i “Qarışıq” («Смесь») adı ilə kitabın sonuna əlavə olunmuşdur. Çox güman ki, bu sonuncu ifadələr sonradan toplanaraq kitaba daxil edilmişdir. Atalar sözləri əvvəlcə Azərbaycan türkcəsində, ardınca isə rus dilin-

dədir. Rus dilində ifadələrin çoxu iki variantlıdır. Tərcümələrin mənasından belə başa düşülür ki, bunlardan biri ifadənin hərfi tərcüməsi, ikincisi isə rus dilindəki qarşılığdır. Hər bir mövzuya aid atalar sözlərinin SMOMPK-un hansı buraxılışından götürüldüyü başlıqların altında rus dilində qeyd olunmuşdur. Bundan başqa, bir çox sözlər rus mətnində əslində olduğu kimi, məsələn, “təndir”, “dovğa”, “lavaş”, “küt”, “ayran”, “qazi”, “patava”, “zurna”, “saz”, “bəhməz”, “lələ”, “axça”, “el”, “şəhid”, “motal” və s. tərcüməsiz, onların izahlı şərhə isə, eyni zamanda bəzi atalar sözlərinin məna yozumu səhifənin ətəyində verilmişdir.

“Şirvan atalar sözləri” kitabının ən mühüm xüsusiyyətlərindən biri odur ki, tərtibçilərin ilk dəfə burada kiril əlifbasından istifadə etmələridir. Sovet dönməndə Azərbaycanda 1939-cu ildə qəbul edilmiş kiril əlifbası ilə bu kitabda istifadə olunan əlifba arasında müqayisədə bir neçə hərf istisna olunarsa, demək olar ki, hər iki əlifba qrafemlərinə görə bir-birinə çox yaxındır. XIX əsrin sonlarında Azərbaycanda hələ ərəb əlifbasından istifadə olunan zaman kiril əlifbasının bu kitabın nəşrində tətbiqi çox güman ki, rusdilli oxucuların atalar sözlərini orijinal ilə paralel olaraq tərcüməsini də oxuyub müqayisə edə bilmələri ilə əlaqəli ola bilər. Çünki, görünür, rusdilli oxucular üçün ərəb qrafikasında Azərbaycan atalar sözlərini oxumaq çox çətin olmuşdur.

Atalar sözləri arasında qonşu xalqlara məxsus olanlarına da rast gəlirik. Bunlardan 7-i fars, 2-i ərəb, 1-i erməni dilindədir. Ancaq bu atalar sözlərinin tərcüməsi yalnız rus dilində verilib. Atalar sözlərinin elələri də vardır ki, xalq dilindən qələmə alınsa da, onu sırf tərcümə hesab etmək olar. Məsələn, “Eşşək elə eşşəkdi, amma çulu dəyişib” ifadəsi “Xər həmən xər əst, əmma çul digər əst” məşhur fars atalar sözünün tərcüməsidir. Yabancı atalar sözlərinin, xüsusilə daha çox fars atalar sözlərinin Şirvanda xalq dilində işlənməsi elə hesab edirik ki, farsdilli əhali ilə Azərbaycan türklərinin tarixən birgə yaşayışı, sıx təmasda olmaları ilə bağlıdır. Bu cür atalar sözləri də var ki, sözlərin şəkilçisi fars dilinə aiddir: “Kor əst, şil əst, qəbul əst”; “Hər kəs cəld əst, mərd əst”.

Atalar sözlərində dilimizin tarixi qrammatika və leksikasına aid xüsusiyyətlərinin təzahürü, yəni əski variantı onların sonrakı dövrlərdə toplanıb nəşr olunanları ilə tekstoloji cəhətdən müqayisə etməyə imkan verir. Kitabdakı atalar sözləri bu gün dilimizdə işlənmələri ilə məzmun, bəzən də orfoqrafiyasına görə oxşardır. Ancaq elələri vardır ki, forma etibarilə bugünlərdən fərqlənir. Çağdaş ədəbi dilimizin normaları baxımından, buradakı atalar sözlərinin bəziləri arxaizm və dialektizmlərlə müşayiət olunur. Həmin sözlərinin çoxu hal-hazırda dilimizdə ümumişlək funksiyasını itirmiş, amma əski çap kitabındakı atalar sözlərində bizə gəlib çatmaqla dil tariximizi öyrənməkdə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Məsələn, selbə - dəyəmək; şöpərəg - palazqulaq, yarasa cinsi; cürə - kiçik; ləpər - zərbə; qızdırmaq - hirsəndirmək; sələ - heyvan mədəsinin bir parçası; tünd - cəld, tez; dəngə - pul; vəl - saman döymək üçün alət və s. arxaizmləri, həmçinin becə yerə - boş yerə; küt - çörək bişən zaman təndirin divarında qalmayıb oda düşən kündə; yava - pis; yalış - yanlış; xarar - böyük kisə və s. dialektizmləri qeyd edə bilərik.

“Şirvan atalar sözləri” kitabı regionun əhalisinin həyat tərzi, məşğuliyyəti, sənətkarlığı, adət-ənənələri, ailə həyatı, mətbəxi, ataya-anaya münasibəti, elm, təhsil, dini inanc, hər hansı bir əhvalatla bağlı və s. haqqında lakonik şəkildə deyilmiş didaktik, ibratamiz ifadələrlə zəngindir. Atalar sözləri müxtəlif mövzularda meydana gəlsə də, mövzu ifadənin üst qatını təşkil edir. Onların hər birinin alt qatında isə, söyləyici tərəfin-

dən dinləyiciyə ünvanlanmış ibrətamiz, bəlkə də yüz dəfə ölçülüb-biçilmiş, sınaqdan çıxmış bir fikir dayanır. Atalar sözlərinin yaranma tarixi çox qədimdir. İllər, yüzillər keçdikcə dilin lüğət tərkibi dəyişir, ifadənin tərkibindəki sözlər arxaikləşir, olsa-olsa sözlərin bəziləri konkret regionun şivəsində saxlanılır və o regiona məxsus adamlar tərəfindən aydın başa düşülür. Amma çoxluq ifadədəki bəzi sözlərin mənasını anlamasa da, onun işlənmə məqamını, yerini duyur və öz danışığında yeri gəldikcə istifadə edir. Belə də ola bilər ki, ifadənin yarandığı zamandan sonra uzun bir dövr keçdiyindən ifadənin formalaşdığı siyasi, tarixi situasiya artıq dəyişdiyinə görə çağdaş oxucu atalar sözünün mənasını, nə məqsədə işləndiyini tam anlamır. Bu mənada atalar sözləri arasında, xüsusilə hər hansı bir əhvalatla bağlı yaranan ifadələr böyük maraq doğurur. Məsələn, aşağıda qeyd edəcəyimiz atalar sözlərinin hər biri nə vaxtsa baş vermiş bir əhvalatla əlaqəli yaranıb və müdrik bir fikirlə bağlıdır: Altı daş, üstü aş; Dəvə bu boynan həlbət uşaq imiş; Dəvənin azanı Ağcaqabula gedib; Aşağa, aşağıya, kor Mahmuddan da aşağıya? Get evdən gəl; Öküz öldü, ortağ ayrıldı; Hələm boynu qoltuq görməyib; Yük əyməsə, daş qəribliyə düşməz; Bazara girdin, gördün gözüqırıq, sən də ol gözüqırıq; Yerpənəyə alınan eşşəyin ölümü sudan çıxar; Bir dana bir naxırın adını batırar; Öküzün qaşqasını döyərlər.

“Şirvan atalar sözləri” kitabının 1898-ci ilə aid nüsxələri çox az sayda bizə gəlib çatmış ən nadir əski çap kitablarımızdan biridir. Yüz ildən yuxarı yaşı olan bu əski çap kitabı əlyazmalarımız qədər dəyərlidir. Kitabda ən başlıca xüsusiyyətlərdən biri də budur ki, ifadələrin orujinallığı olduğu kimi qorunub saxlanılmışdır. Bir faktı qeyd edə bilərik ki, çox sonralar – sovet dönəmindəki saxta xalqlar dostluğu təbliğatının təsirini burada görmürük. Müxtəlif xalqlarla bağlı yaranan ifadələr arasında ermənilərə aid olanları xüsusilə diqqəti cəlb edir və kitab çar hakimiyyəti zamanında nəşr olunsada, onun mətninə bəzi məqamlarda sensor əli toxunmamışdır. Məsələn: “O qədər yedim erməniyə döndüm”; “Ermənidən bəy olmaz” və s. bu kimi ifadələrdə Şirvanda yaşayan əhəlinin ermənilərə olan həqiqi münasibəti əks olunmuşdur.

Kitab atalar sözlərinin tekstoloji və dil xüsusiyyətlərini müqayisəli şəkildə araşdırıb öyrənməkdə folklorşünaslar, eyni zamanda xalq ədəbiyyatının ən çox yayılmış növlərindən biri olan atalar sözlərilə maraqlananlar üçün olduqca qiymətli mənbədir.

Ədəbiyyat:

- 1.İbrahimov İ. Atalar sözü və məsəllər /İdris İbrahimov //Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. Bakı: Azərb. SSR EA-nın Nəşriyyatı, 1961.
2. Oğuznamə / çapa hazırl., müqəddimə, lüğət və şərh. müəll.: S.Əlizadə). Bakı: “Yazıçı”, 1987, 223 s.
3. Kitabı-Oğuznamei-türki və tatarca zərbi-məsəldir /nəşrə hazırl. və ön sözün müəll.: Ş.Cəmşidov. Bakı: “Elm və təhsil”, 2008, 85+83 s.
- 4.B-6425/8050. Əmsali-türkanı (1^b-24^b). AMEA Əlyazmalar İnstitutu.
5. Marağai A. Əmsali-türkanə (Atalar sözləri və xalq məsəlləri) /Abbasqulu Marağai; çapa hazırl.: M.Payızov, M.Adilov. Bakı: “Yazıçı”, 1992.
6. Əmsal və nəsayehi-türki /mətni transfonelit.ed.,nəşrə hazırl. və ön sözün müəll.: Əli Məmmədbağiroğlu. Bakı: “Elm və təhsil”, 2012, 46+32 s.
7. Orucova S. Azərbaycan folklorunun toplanma, tərcümə və nəşr problemləri (QƏXTMT – SMOMPK materialları əsasında) /Səhər Orucova. Bakı, “Elm və təhsil”, 2012, 536 s.

8. Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа. В 46-ти вып. Вып.1. Тифлис, 1881; Вып.2. Тифлис, 1882; Вып.18. Тифлис, 1894; Вып.19. Тифлис, 1894.
9. Пословицы Ширванских татарь (Шемахинский и Геокчайский уезды, Бакинской губ.). Тифлис, 1898 г.// Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа. В 46-ти вып. Вып.24. Тифлис,1898.

Али Мамедбагироглу

ПЕРВОЕ СВОДНОЕ ИЗДАНИЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ ПОСЛОВИЦ

Резюме

Первое коллективное издание азербайджанских пословиц связано со сборником СМОМПК. Пословицы, которые были частично в 4-х изданиях сборника, позже

были объединены и опубликованы в отдельном книжном формате под названием «Пословицы Ширванских татарь» в 1898 году. В книгу вошло 1910 пословиц, относящихся к 283 темам. Пословицы на разные темы были собраны в Ширванской области Азербайджана в конце XIX века. Пословицы написаны на двух языках - азербайджанском и русском.

Ключевые слова: *пословицы, фольклор, сводное издание, Ширван, перевод.*

Ali Mammadbagiroglu

FIRST COLLECTIVE PUBLICATION OF AZERBAIJAN PROVERBS

Summary

First collective publication of Azerbaijan proverbs is related with collection of SMOMPK. The proverbs which were partially in 4 editions of collection, later were combined together and published in separate book format called “Proverbs of Shirvan tatars” in 1898. 1910 proverbs were included to the book which were related to 283 topics. Proverbs with different topics were collected in the Shirvan region of Azerbaijan in the end of XIX century. The proverbs were in two languages - Azerbaijan Turkish and Russian languages.

Key words: *proverbs, folklore, collective publication, Shirvan, translation.*

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 14.04.2021

Çapa qəbul olunma tarixi: 30.04.2021

Filologiya elmləri doktoru Nailə Səmədova tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.